

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT NAUKI, OŚWIATY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

KNO-4100-06/2010

Nr ewid. 78/2010/P/09/080/KNO

Informacja o wynikach kontroli wykonania w 2009 roku budżetu państwa w części 30 Oświata i wychowanie

Warszawa maj 2010 r.

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

**Informacja
o wynikach kontroli
wykonania w 2009 roku
budżetu państwa w części 30
Oświata i wychowanie**

Dyrektor Departamentu Nauki, Oświaty i
Dziedzictwa Narodowego

Grzegorz Buczyński

Zatwierdzam:

Józef Górny

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, dnia   maja 2010 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
tel./fax: 0 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE.....	4
Cel i zakres kontroli.....	4
Uwarunkowania prawne i organizacyjne.....	4
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI	6
Ocena ogólna	6
Sprawozdawczość.....	6
Wnioski	7
3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	8
Księgi rachunkowe	8
Dochody budżetowe	10
Wydatki budżetowe	11
Dotacje budżetowe.....	20
Wydatki w układzie zadaniowym.....	20
Inne ustalenia kontroli	21
Ustalenia innych kontroli.....	22
4. WYKONANIE PLANÓW FINANSOWYCH DOCHODÓW WŁASNYCH	23
5. INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ KONTROLI	24
Protokół.....	24
Wystąpienie pokontrolne	24
Finansowe rezultaty kontroli	25

ZAŁĄCZNIKI

1. Wprowadzenie

Cel i zakres kontroli

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Nauki, Oświaty i Dziedzictwa Narodowego – w okresie od 6 stycznia 2010 r. do 26 marca 2010 r. przeprowadziła, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, kontrolę pn. *Wykonanie budżetu państwa w 2009 r. w części 30 Oświata i wychowanie*. Celem kontroli była ocena wykonania ustawy budżetowej na rok 2009² w zakresie części 30 budżetu państwa.

Kontrola obejmowała okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2009 r. i została przeprowadzona pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności w Ministerstwie Edukacji Narodowej (MEN).

Kontrola przeprowadzona została zgodnie z obowiązującymi w NIK standardami kontroli³ oraz założeniami metodycznymi do kontroli wykonania budżetu państwa⁴.

W Informacji zaprezentowano dodatkowo wyniki kontroli doraźnej pn. *Organizacja i finansowanie wybranych zadań oświatowych jednostek samorządu terytorialnego* (nr R/09/005).

Uwarunkowania prawne i organizacyjne

Dysponentem cz. 30 budżetu państwa jest Minister Edukacji Narodowej. W 2009 r. w cz. 30 funkcjonowało 16 państwowych jednostek budżetowych ustanowionych dysponentami trzeciego stopnia, tj. MEN i 15 jednostek podległych Ministrowi Edukacji Narodowej. W tej części budżetu nie funkcjonowały gospodarstwa pomocnicze i zakłady budżetowe.

Minister Edukacji Narodowej pełni funkcję Instytucji Pośredniczącej w realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL)⁵ oraz funkcje Instytucji Pośredniczącej

---

1 Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

2 Ustawa budżetowa z dnia 9 stycznia 2009 r. (Dz. U. Nr 10, poz. 58), zmieniona przez ustawę z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy budżetowej na 2009 r. (Dz. U. Nr 128, poz. 1057).

3 Por. http://bip.nik.gov.pl/pl/bip/metodyka_kontroli/px_standardy_kontroli_nik.pdf.

4 Por. http://bip.nik.gov.pl/pl/bip/metodyka_kontroli/px_px_kontrola_budzetowa_2009_05.pdf.

5 Program Operacyjny Kapitał Ludzki, załącznik nr 2 – Wykaz Instytucji Pośredniczących oraz Instytucji Pośredniczących II stopnia Programu Operacyjnego.

i Wdrażającej w realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL)⁶.

Wydatki zrealizowane w cz. 30 w kwocie 584.706,4 tys. zł stanowią 0,2% wydatków ogółem budżetu państwa w 2009 r. (zrealizowanych w kwocie 298.028.470,9 tys. zł).

Minister Edukacji Narodowej, jako dysponent cz. 30 budżetu państwa, zgodnie z art. 124 pkt 9 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych⁷, zgłosił do projektu ustawy budżetowej na 2009 r. w ramach budżetu zadaniowego, zadania w dwóch funkcjach państwa, tj.: *3. Działalność edukacyjna, wychowawcza i opiekuńcza państwa oraz 22. Tworzenie i koordynacja polityki.*

---

⁶ Na podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 11 sierpnia 2004 r. w sprawie przyjęcia Uzupelnienia Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006 (Dz. U. Nr 197, poz. 2024, ze zm.).

⁷ Dz. U. Nr 249, poz. 2104, ze zm.

2. Podsumowanie wyników kontroli

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2009 r. w części 30 *Oświata i wychowanie*.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie gromadzenie dochodów budżetowych, wykonanie poszczególnych rodzajów wydatków w MEN zgodnie z planem finansowym, terminowe regulowanie zobowiązań pieniężnych, zgodne z przeznaczeniem wykorzystanie środków uzyskanych z rezerw celowych i rezerwy ogólnej budżetu państwa, właściwy nadzór nad wykorzystaniem udzielonych dotacji oraz prawidłowe gospodarowanie środkami pieniężnymi wpływającymi na rachunek bieżący dysponenta części.

Zastrzeżenia Najwyższej Izby Kontroli dotyczą nieprawidłowości w wykonaniu wydatków budżetowych w kwocie 657,6 tys. zł, tj. 0,1% wydatków ogółem. Dotyczyło to wydatków w kwocie na 482,0 tys. zł na wykonanie prac remontowych w MEN, zleconych dwukrotnie bez wymaganego zastosowania przepisów w sprawie zamówień publicznych i wydatkowania bez upoważnienia kwoty 175,6 tys. zł na refundację jednostkom samorządu terytorialnego wydatków na wypłatę gratyfikacji pieniężnych dla nauczycieli uzyskujących tytuł honorowy profesora oświaty.

Sprawozdawczość

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli łączne sprawozdania budżetowe w cz. 30 *Oświata i wychowanie*:

- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N),
- o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń (Rb-Z),

przekazują prawdziwy i rzetelny obraz dochodów, wydatków, a także należności i zobowiązań w 2009 r. Najwyższa Izba Kontroli wydaje opinię pozytywną w zakresie sprawozdawczości łącznej w cz. 30 budżetu państwa.

Kontrolą objęto prawidłowość przenoszenia do sprawozdań łącznych danych ze wszystkich sprawozdań jednostkowych rocznych, tj. sprawozdań jednostkowych MEN –

dysponenta trzeciego stopnia, MEN – dysponenta głównego i 15 jednostek podległych. Sprawozdania łączne prawidłowo ujmują dane sumaryczne ze sprawozdań jednostkowych. Skontrolowane sprawozdania łączne sporządzane były w terminach określonych rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej⁸.

Sprawozdanie łączne z wykonania planów finansowych dochodów własnych jednostek budżetowych i wydatków nimi sfinansowanych (Rb-34) przedstawia prawidłowy obraz dochodów i wydatków zrealizowanych w cz. 30 w 2009 r. w ramach rachunków dochodów własnych jednostek budżetowych. Kontrola przenoszenia do sprawozdania łącznego danych z wszystkich sprawozdań jednostkowych za IV kwartał 2009 r. (MEN – dysponenta trzeciego stopnia i 11 jednostek podległych) nie wykazała błędów. Sprawozdanie łączne za IV kwartał 2009 r. sporządzono w wymaganym terminie.

Najwyższa Izba Kontroli wydaje opinię pozytywną w odniesieniu do rocznych sprawozdań budżetowych MEN - dysponenta trzeciego stopnia z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27), z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28), o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23) oraz sprawozdań za IV kwartał o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz gwarancji i poręczeń (Rb-Z).

Wymienione sprawozdania jednostkowe zostały sporządzone terminowo i prawidłowo, na podstawie danych wynikających z ewidencji księgowej i przekazują prawdziwy i rzetelny obraz dochodów, wydatków, a także należności i zobowiązań.

Wnioski

W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości w wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej NIK wnioskuje o:

- 1) stosowanie przepisów o zamówieniach publicznych przy zlecaniu dostaw, usług i robót budowlanych gospodarstwom pomocniczym samorządowych jednostek budżetowych,
- 2) zaprzestanie finansowania z cz. 30 budżetu państwa gratyfikacji wypłacanych nauczycielom, którzy uzyskali tytuł honorowy profesora oświaty,
- 3) dokonywania zapisów w ewidencji księgowej na podstawie dowodów księgowych opatrzonych dekretacją sprawdzoną i potwierdzoną podpisem przez właściwą osobę.

---

⁸ Dz. U. Nr 115, poz. 781, ze zm.

3. Ważniejsze wyniki kontroli

Księgi rachunkowe

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wiarygodność ksiąg rachunkowych Ministerstwa Edukacji Narodowej (w odniesieniu do rocznych i bieżących sprawozdań budżetowych) oraz pozytywnie z zastrzeżeniami poprawność formalną dowodów i zapisów księgowych (zgodność). Zastrzeżenia dotyczą:

- braku potwierdzenia podpisem sprawdzającego poprawności dekretacji zamieszczonej na 206 dowodach księgowych (z 276 badanych przypadków) o wartości 53.417,1 tys. zł, wymaganego na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁹;
- wprowadzenia do ksiąg rachunkowych 14 zapisów o wartości 1.534,8 tys. zł na podstawie jednej dekretacji z kwotą zapisu obejmującą od kilku do kilkudziesięciu wybranych pozycji dowodu księgowego (wyciągu bankowego lub polecenia księgowania), co uchybiało wynikającemu z art. 14 ust. 2 ustawy o rachunkowości wymogowi dokonywania w dzienniku zapisów umożliwiających ich jednoznaczne powiązanie ze sprawdzonymi i zatwierdzonymi dowodami księgowymi;
- wprowadzenia do ksiąg rachunkowych 117 zapisów księgowych o wartości 46.936,2 tys. zł, w których przywołany numer dowodu księgowego i nadany numer pozycji w dzienniku nie wskazywały jednoznacznie, którego zapisu z wielopozycyjnego dowodu księgowego dotyczą, co uchybiało wynikającemu z art. 14 ust. 2 ustawy o rachunkowości wymogowi dokonywania zapisów w dzienniku umożliwiających ich jednoznaczne powiązanie ze sprawdzonymi i zatwierdzonymi dowodami księgowymi;
- braku dekretacji lub niepełnej dekretacji, tj. wskazania sposobu ujęcia dowodu księgowego w księgach rachunkowych, w przypadku 51 dowodów księgowych o wartości 6.517,8 tys. zł, wymaganej na podstawie przepisów art. 21 ust. 1 pkt 6 ustawy o rachunkowości;
- wprowadzenia do ksiąg rachunkowych czterech zapisów o wartości 13.393,2 tys. zł z błędną datą dowodu księgowego.

---

⁹ Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223, ze zm.

Badania w zakresie wiarygodności i poprawności formalnej ksiąg rachunkowych w MEN przeprowadzono w następującym zakresie:

- 1) w odniesieniu do wydatków budżetowych dysponenta trzeciego stopnia badaniem objęto 165 pozycji zapisów księgowych o wartości 104.046,7 tys. zł, z tego: 127 zapisów wybranych losowo o wartości 42.238,8 tys. zł i 38 zapisów wybranych celowo w wyniku przeglądu analitycznego wszystkich zapisów księgowych o wartości 61.807,9 tys. zł;
- 2) w odniesieniu do dochodów budżetowych dysponenta trzeciego stopnia badaniem objęto 17 wybranych losowo pozycji zapisów księgowych o wartości łącznej 1.380,7 tys. zł;
- 3) w odniesieniu do wydatków budżetowych dysponenta głównego badaniem objęto 94 losowo wybrane pozycje zapisów księgowych o wartości łącznej 13.879 tys. zł.

Łącznie badaniem objęto 276 pozycji zapisów księgowych o wartości 119.306,4 tys. zł, w tym dobrane statystycznie metodą monetarną o wartości 57.498,5 tys. zł i dobrane celowo o wartości 61.807,9 tys. zł.

W badanym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości mających wpływ na sprawozdawczość bieżącą i roczną w zakresie dochodów budżetowych, wydatków budżetowych, należności i zobowiązań. Na koniec 2009 r. została przeprowadzona w wymaganym zakresie inwentaryzacja, potwierdzająca zgodny z ewidencją księgową stan środków pieniężnych w kasie oraz stan zobowiązań kontrahentów. Zapisy w księgach rachunkowych przedstawiają wiarygodnie obraz sytuacji majątkowej jednostki.

MEN posiada zatwierdzoną przez kierownika jednostki dokumentację opisującą przyjęte zasady (politykę) rachunkowości oraz stosowany system informatyczny do prowadzenia ewidencji księgowej, wymaganą na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy o rachunkowości, mającą zastosowane w zakresie ewidencji księgowej dysponenta trzeciego stopnia i dysponenta głównego.

Uwagi Najwyższej Izby Kontroli dotyczą niedostosowania niektórych rozwiązań przyjętych w zasadach (polityce) rachunkowości do wymagań szczegółowych wynikających z ustawy o rachunkowości. Dotyczy to w szczególności niewskazania w opisie zasad (polityki) rachunkowości informacji o dokonanym wyborze rozwiązań finansowo-księgowych w odniesieniu do spraw, w których dopuszczona jest możliwość stosowania różnych rozwiązań, m. in. dotyczących wyceniania i aktualizacji należności,

sposobu postępowania ze składnikami aktywów o niskiej wartości i sposobu ich wyceny oraz kwalifikowania zdarzeń gospodarczych do rozliczeń międzyokresowych.

NIK ocenia pozytywnie z zastrzeżeniami skuteczność systemu kontroli finansowej w Ministerstwie w zakresie kontroli ksiąg rachunkowych. Zastrzeżenia NIK dotyczą, stwierdzonego w 75% badanej próby, nie potwierdzania podpisem osoby odpowiedzialnej poprawności dekretacji na dowodach księgowych.

W wystąpieniu pokontrolnym (KNO-410-12-1/08 z dnia 13 maja 2009 r.) skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej po kontroli wykonania budżetu państwa w cz. 30 w 2008 r. Najwyższa Izba Kontroli wniosowała m. in. o: dostosowanie organizacji systemu rachunkowości do obowiązujących w tym zakresie przepisów prawnych; wdrożenie procedur zapewniających prawidłowe ewidencjonowanie należności budżetowych oraz zobowiązań finansowych i terminowe ich regulowanie; prawidłowe klasyfikowanie wydatków budżetowych z uwzględnieniem ich rodzaju; prawidłowe i terminowe sporządzanie sprawozdań budżetowych.

Wnioski te zostały zrealizowane. W przeprowadzonej kontroli wykonania budżetu państwa w 2009 r. w cz. 30 nie stwierdzono nieprawidłowości będących podstawą sformułowania wymienionych wniosków pokontrolnych, poza wyżej wskazanym niepełnym dostosowaniem zasad (polityki) rachunkowości Ministerstwa do wymagań szczegółowych wynikających z ustawy o rachunkowości.

Dochody budżetowe

W 2009 r. w cz. 30 budżetu państwa zrealizowano dochody budżetowe w kwocie 8.048,5 tys. zł, tj. wyższe o 72,8% od zaplanowanych w ustawie budżetowej (po nowelizacji) w kwocie 4.657 tys. zł. Przekroczenie planu dochodów budżetowych było wynikiem nowych zdarzeń, nie przewidywanych na etapie planowania budżetu na 2009 r., tj. ustalenia w drodze umów nowych warunków wynajmu pomieszczeń na cele biurowe i handlowe w obiektach będących w dyspozycji MEN, wystąpienie podlegającej wpłacie do budżetu nadwyżki środków obrotowych na rachunkach dochodów własnych komisji egzaminacyjnych i placówek doskonalenia nauczycieli oraz uzyskanie wpływów z tytułu kar umownych od wykonawców zamówień publicznych udzielonych przez MEN.

Badaniem kontrolnym objęto realizację przez MEN - dysponenta trzeciego stopnia dochodów budżetowych w kwocie 1.096,8 tys. zł, stanowiącej 13,6% dochodów ogółem

zrealizowanych w cz. 30 budżetu państwa. W badanym zakresie stwierdzono prawidłowe ustalanie i egzekwowanie przez MEN należności budżetowych.

Ponadto zbadano działania MEN w zakresie egzekwowania od wykonawców udzielonych zamówień publicznych należności z tytułu kar umownych w kwocie 1.010,2 tys. zł. Stwierdzono prawidłowe dokonywanie na właściwych kontach księgowych przypisu naliczonych należności, kierowanie do dłużników wezwań do zapłaty oraz podjęcie przygotowań do wystąpienia na drogę sądową wobec podmiotów uchylających się od zapłaty należnych kar.

Dane dotyczące planu i realizacji dochodów budżetowych w 2009 r., w porównaniu do 2008 r., przedstawiono w załączniku nr 1 do Informacji.

Na koniec 2009 r. w cz. 30 wystąpiły należności budżetowe ogółem w kwocie 1.103,3 tys. zł, w tym zaległości netto (należności dla których upłynął termin zapłaty) w kwocie 378,1 tys. zł. W stosunku do stanu na koniec 2008 r., zaległości uległy zmniejszeniu o 9,7%.

Zaległości na koniec 2009 r. wystąpiły w całości w MEN – u dysponenta trzeciego stopnia. Dotyczyły one głównie kar umownych (w kwocie 371,1 tys. zł) dochodzonych od dwóch wykonawców udzielonych zamówień publicznych, które zostały zakwestionowane przez zobowiązanych. W MEN podjęto działania przygotowawcze do sądowego dochodzenia tych roszczeń.

W wyniku kontroli wykonania budżetu państwa w 2008 r. Najwyższa Izba Kontroli wniosowała do Ministra Edukacji Narodowej m. in. o wdrożenie procedur zapewniających prawidłowe ewidencjonowanie należności. Wniosek ten został zrealizowany. Przeprowadzona w MEN kontrola wykonania budżetu państwa w 2009 r. w cz. 30 nie wykazała nieprzypisanych (nie ujętych w ewidencji księgowej) należności budżetowych.

Wydatki budżetowe

W ustawie budżetowej na rok 2009 (w wersji pierwotnej) w cz. 30 zaplanowano wydatki budżetowe w kwocie ogółem 455.175 tys. zł. W wyniku nowelizacji ustawy budżetowej na 2009 r. plan wydatków został zmniejszony do kwoty 441.267 tys. zł, tj. o 13.908 tys. zł (3,1%).

W trakcie roku budżetowego plan wydatków w cz. 30 został zwiększony do kwoty 638.295,2 tys. zł, tj. o 44,6%. Zmiany planu wydatków ogółem nastąpiły w wyniku następujących działań:

- zwiększenia z rezerwy ogólnej budżetu państwa w łącznej kwocie 2.795 tys. zł,
- zwiększenia z rezerw celowych budżetu państwa w łącznej kwocie 195.705,4 tys. zł,
- przeniesienia wydatków z cz. 29 *Obrona narodowa* w kwocie 14,5 tys. zł,
- zmniejszenia wydatków o kwotę 1.486,7 tys. zł, z przeznaczeniem na utworzenie przez Ministra Finansów nowej rezerwy celowej w trybie art. 154, ust. 6 i 8 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (obejmowało to zablokowane przez Ministra Edukacji Narodowej niewykorzystane środki na zadania w dz. 801 *Oświata i wychowanie*, uzyskane z rezerw celowych na sfinansowanie skutków podwyższenia w 2009 r. wynagrodzeń dla nauczycieli oraz skutków uzyskania wyższego stopnia awansu zawodowego, realizację projektów rozwojowych z zakresu demokracji, ryczałty dla nauczycieli kierowanych do pracy w środowiskach Polaków zamieszkałych za granicą oraz organizację kursów językowych i adaptacyjnych dla repatriantów).

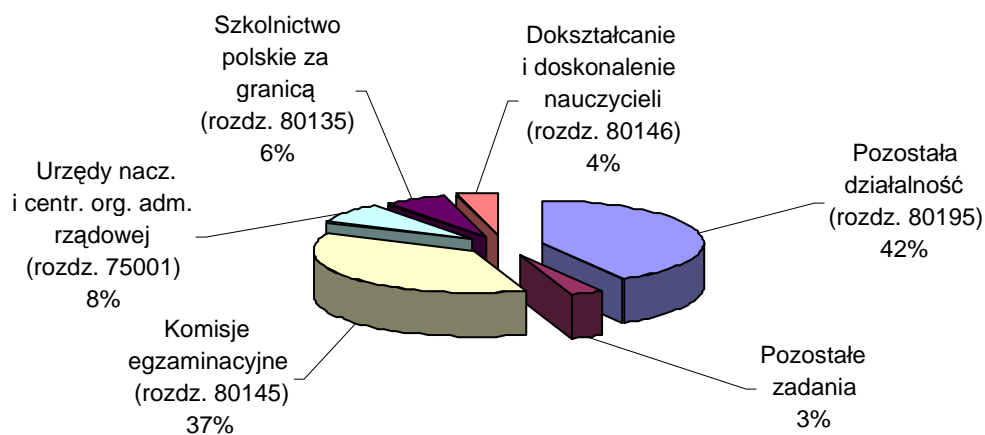
Dokonane w trakcie roku zwiększenia planu wydatków w cz. 30 wynikały z uzasadnionych potrzeb w realizacji zadań Ministra Edukacji Narodowej, przedstawianych we wnioskach do Ministra Finansów o dokonanie zmian w budżecie państwa na rok 2009. Zmiany w planie wydatków wprowadzone przez Ministra Edukacji Narodowej nastąpiły z zachowaniem zasad określonych w art. 148 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych.

Na finansowanie wydatków budżetowych w 2009 r. MEN otrzymało z centralnego rachunku bieżącego budżetu państwa środki pieniężne w kwocie 611.172,7 tys. zł, odpowiadającej zapotrzebowaniu zgłoszonemu przez dysponenta części. W toku kontroli nie stwierdzono gromadzenia na rachunku dysponenta głównego środków pieniężnych przewyższających bieżące potrzeby wydatkowe (MEN i jednostek podległych).

W 2009 r. w cz. 30 wykonano wydatki w kwocie 584.706,4 tys. zł, tj. w 91,6% kwoty planowanej (po zmianach). Wydatki zrealizowane w 2009 r. były niższe o 277.428,2 tys. zł od zrealizowanych w 2008 r. (w kwocie 862.134,6 tys. zł), tj. o 32,2%. Poszczególne rodzaje wydatków zrealizowano w granicach kwot ustalonych w planie wydatków. Środki uzyskane z rezerwy ogólnej (w badanej kwocie 2.795 tys. zł) oraz środki

z rezerw celowych (w badanej kwocie 21.300 tys. zł) zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem.

Dane dotyczące struktury zrealizowanych w 2009 r. wydatków prezentuje poniższy wykres.

Z zaplanowanych na 2009 r. wydatków budżetowych nie wykorzystano ogółem kwoty 53.588,8 tys. zł. Najwyższe kwoty niezrealizowanych wydatków wystąpiły w następujących zadaniach budżetowych:

- rozdział 80195 *Pozostała działalność* – nie zrealizowano wydatków w kwocie 32.224,1 tys. zł, tj. 11,7% z planowanej kwoty 276.036,1 tys. zł, w tym zablokowano planowane wydatki na realizację działań w ramach POKL (10.190,4 tys. zł), na finansowanie realizowanych przez jednostki podległe zadań w zakresie egzaminów maturalnych i eksternistycznych (3.189,2 tys. zł), na nagrody Ministra Edukacji Narodowej dla nauczycieli za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze (2.000 tys. zł), na zakup podręczników szkolnych i książek pomocniczych dla uczniów niewidomych, słabo widzących, niesłyszących i z upośledzeniem umysłowym (1.007,6 tys. zł), na zorganizowanie kursów języka polskiego oraz kursów adaptacyjnych w społeczeństwie polskim dla przybyłych do polski repatriantów i członków ich najbliższej rodziny (414 tys. zł);
- rozdział 80145 *Komisje egzaminacyjne* – nie zrealizowano wydatków w kwocie 9.353,4 tys. zł, tj. 4,2% z planowanej kwoty 224.831,9 tys. zł, w tym zablokowano planowane wydatki jednostek podległych w kwocie 3.419,1 tys. zł na finansowanie systemu egzaminów zewnętrznych;

- rozdział 80146 *Dokształcanie i doskonalenie nauczycieli* - nie zrealizowano wydatków w kwocie 6.998,5 tys. zł, tj. 22,2% z planowanej kwoty 31.546,7 tys. zł, w tym zablokowano planowane wydatki w kwocie 5.500 tys. zł na zadania z zakresu doskonalenia nauczycieli.

Niewykorzystane do końca 2009 r. środki pieniężne zostały zwrócone przez dysponenta części na centralny rachunek bieżący budżetu państwa w terminie określonym w § 14 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonania budżetu państwa¹⁰.

Na koniec 2009 r. w cz. 30 budżetu państwa wystąpiły zobowiązania ogółem w kwocie 5.658,5 tys. zł. Nie było zobowiązań wymagalnych.

Należne wpłaty na rzecz Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych w 2009 r. MEN przekazywało w wymaganych terminach.

Dane dotyczące planu i realizacji wydatków budżetowych w 2009 r., w porównaniu do 2008 r., przedstawiono w załączniku nr 2 do Informacji.

Badaniem kontrolnym objęto realizację przez MEN (dysponenta trzeciego stopnia i dysponenta głównego) wydatków bieżących i majątkowych w kwocie 38.290,6 tys. zł, tj. 6,5% z ogółem zrealizowanych w 2009 r. w cz. 30 budżetu państwa. Badane wydatki, z wyjątkiem kwoty 657,6 tys. zł, zostały zrealizowane zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych rodzajów wydatków i z zachowaniem obowiązujących terminów płatności dla kontrahentów, na zadania należące do właściwości Ministra Edukacji Narodowej.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli nielegalnie zrealizowano wydatki w kwocie łącznej 657,6 tys. zł, które poniesiono na wynagrodzenie wykonawcy prac remontowych wyłonionemu bez zastosowania przepisów o zamówieniach publicznych (w kwocie 482 tys. zł) oraz na sfinansowanie zadań jednostek samorządu terytorialnego (w kwocie 175,6 tys. zł).

Bez zastosowania postępowania w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych¹¹ udzielono dwukrotnie zleceń na wykonanie prac remontowych w siedzibie MEN. Wykonawca (gospodarstwo pomocnicze samorządowej jednostki budżetowej) wybrany został na podstawie analizy ofert cenowych zebranych

---

¹⁰ Dz. U. Nr 116, poz. 784, ze zm.

¹¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655, ze zm.

przez MEN od wybranych wykonawców, bez przeprowadzenia odpowiedniego postępowania w trybie określonym ustawą. Było to niezgodne z przepisami art. 35 ust. 4 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych stanowiącymi, że jednostki sektora finansów publicznych zawierają umowy, których przedmiotem są usługi, dostawy lub roboty budowlane, na zasadach określonych w przepisach o zamówieniach publicznych. Wykonawcy wypłacono wynagrodzenie w ramach poszczególnych zleceń w kwocie 405 tys. zł i 77 tys. zł (łącznie 482 tys. zł). Odpowiedzialność za niezachowanie wymaganego trybu wyłonienia wykonawcy zamówienia publicznego ponosi zastępca dyrektora Biura Administracyjnego MEN, który zawarł z wykonawcą dwa porozumienia w sprawie wykonania prac remontowych.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli powyższe działania stanowiły naruszenie dyscypliny finansów publicznych określone art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych¹², tj. czyn polegający na udzieleniu zamówienia publicznego wykonawcy, który nie został wyłoniony w trybie określonym w przepisach o zamówieniach publicznych.

Ze środków budżetu państwa dokonano refundacji jednostkom samorządu terytorialnego wydatków w kwocie łącznej 175,6 tys. zł, poniesionych na wypłatę gratyfikacji należnych 10 nauczycielom, którzy w 2009 r. uzyskali tytuł honorowy profesora oświaty. Objęte refundacją wydatki obejmowały świadczenia wypłacone nauczycielom oraz związane z nimi wydatki na pochodne od wynagrodzeń. Z przepisów art. 31 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela¹³ wynika, że gratyfikacje wypłaca organ prowadzący szkołę zatrudniającą uhonorowanego nauczyciela. Zgodnie z art. 91d pkt 3 Karty Nauczyciela, w przypadku szkół i placówek prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego, kompetencje określone w art. 31 tej ustawy wykonuje odpowiednio: wójt (burmistrz, prezydent miasta), starosta, marszałek województwa. Oznacza to brak upoważnienia dla Ministra Edukacji Narodowej do dokonywania na ten cel wydatków z cz. 30 budżetu państwa. Odpowiedzialność za wykonanie tych wydatków ponosi Sekretarz Stanu w MEN, która akceptowała wniosek właściwego departamentu MEN o uruchomienie na ten cel środków. Sekretarz Stanu wyjaśniła, że wprowadzając przepis ustawowy zobowiązujący organy prowadzące do wypłaty gratyfikacji, nie zapewniono jednostkom samorządu terytorialnego nowych źródeł dochodów na pokrycie

¹² Dz. U. Nr 14, poz. 114, ze zm.

¹³ Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.

takich wydatków, dlatego zdecydowała o refundacji tych wydatków (na wnioski jednostek samorządu terytorialnego) z budżetu państwa.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli dokonanie powyższych wydatków stanowiło naruszenie dyscypliny finansów publicznych określone art. 11 ust. 1 ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, tj. czyn polegający na dokonaniu wydatku ze środków publicznych bez upoważnienia lub z przekroczeniem zakresu upoważnienia.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że w 2009 r. Minister Edukacji Narodowej nie wykorzystał w pełni środków planowanych na wypłatę nagród dla nauczycieli za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze i na zadania z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli. Niewykonanie części planowanych w tym zakresie wydatków spowodowane było wprowadzonymi w 2009 r. oszczędnościami w wydatkach budżetu państwa.

Zgodnie z art. 49 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela w budżecie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania tworzy się specjalny fundusz nagród dla nauczycieli za ich osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze w wysokości 2015 średnich wynagrodzeń nauczyciela stażysty. Przyjmując średnią roczną kwotę bazową dla nauczycieli, wyliczoną na podstawie art. 15 ust. 2 ustawy budżetowej na rok 2009, fundusz nagród na 2009 r. powinien być utworzony w wysokości 4.461,6 tys. zł. W budżecie zadaniowym MEN na 2009 r. zostały zaplanowane niezbędne środki na nagrody dla nauczycieli i przypadające od nich pochodne od wynagrodzeń w kwocie 5.408 tys. zł. Na wypłatę nagród dla nauczycieli wydatkowano 2.827,5 tys. zł, tj. niższą od nominalnej kwoty funduszu nagród o 1.634,1 tys. zł. Dodatkowo wydatkowano 488,9 tys. zł na sfinansowanie pochodnych od wynagrodzeń, przypadających od kwoty przyznanych nagród. Decyzją Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 października 2009 r. zostały zablokowane planowane wydatki w kwocie 2.000 tys. zł na nagrody dla nauczycieli za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze.

Przepisy art. 70a ust. 4 Karty Nauczyciela stanowią, że w budżecie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania wyodrębnia się środki na realizację ogólnokrajowych zadań w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli, w łącznej wysokości 5.000 średnich wynagrodzeń nauczyciela stażysty. Przyjmując średnią roczną kwotę bazową dla nauczycieli, wyliczoną na podstawie art. 15 ust. 2 ustawy budżetowej na rok 2009, równowartość 5.000 średnich wynagrodzeń nauczyciela stażysty wynosiła

11.070,7 tys. zł. W planie zadaniowym wydatków w cz. 30 w 2009 r. zaplanowano wydatki na zadania ogólnokrajowe w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli uwzględniając w wymaganym poziomie wyodrębnionych środków wydatki w kwocie 5.500 tys. zł na zadania finansowane w całości ze środków krajowych oraz - w pozostałym zakresie – wydatki na realizację projektów służących doskonaleniu nauczycieli w ramach POKL (finansowanych w 15% ze środków krajowych i w 85% ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego). Planowane ze środków krajowych wydatki na doskonalenie nauczycieli w kwocie 5.500 tys. zł zostały zablokowane decyzją Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 października 2010 r. Na zrealizowane inne zadania w zakresie doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym finansowane w całości ze środków krajowych wydatkowano 1.158,9 tys. zł, a na zadania zrealizowane w ramach projektów POKL - 22.082,7 tys. zł (w tym wkład krajowy – 3.312,4 tys. zł, wkład wspólnotowy – 18.770,3 tys. zł).

W ocenie NIK wydatki ponoszone z budżetu państwa na finansowanie wkładu wspólnotowego w realizacji projektów POKL nie powinny być zaliczone do wydatków, o których mowa w art. 70a ust. 4 Karty Nauczyciela. Zgodnie z zasadą dodatkowości określoną w art. 15 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. U. L. 210 z 11.07.2006, s. 25), wkłady funduszy strukturalnych nie zastępują publicznych lub równoważnych wydatków strukturalnych ponoszonych przez państwo członkowskie. Zrealizowane w 2009 r. wydatki na zadania w zakresie doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, bez uwzględniania części przypadającej na finansowanie projektów POKL z Europejskiego Funduszu Społecznego, wyniosły 4.471,3 tys. zł i były niższe od poziomu wydatków określonego na podstawie art. 70a ust. 4 Karty Nauczyciela o 6.599,4 tys. zł.

W 2009 r. w cz. 30 wydatkowano na wynagrodzenia ogółem 97.399,5 tys. zł, z tego:

- wynagrodzenia klasyfikowane w ramach podstawowej działalności państwowych jednostek budżetowych (bez pracowników szkół polskich za granicą) – 69.399,3 tys. zł,
- wynagrodzenia nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach prowadzonych przez Ministra Edukacji Narodowej (bez nauczycieli szkół polskich za granicą) – 4.721 tys. zł,

- wynagrodzenia osób zatrudnionych w szkołach polskich za granicą – 23.279,2tys. zł, z tego 950,9 tys. zł na wynagrodzenia klasyfikowane w ramach podstawowej działalności państwowych jednostek budżetowych i 22.328,3 tys. zł na wynagrodzenia nauczycieli.

Wydatki ogółem na wynagrodzenia w 2009 r. – w porównaniu do wykonanych w 2008 r. w kwocie 82.591,3 tys. zł - wzrosły o 17,9%. Spowodowane to było głównie wzrostem wydatków ogółem na wynagrodzenia w Ministerstwie - z kwoty 20.742,5 tys. zł w 2008 r. do kwoty 28.495,1 tys. zł w 2009 r., tj. o 37,4%.

Dane o zatrudnieniu i wynagrodzeniach w 2009 r., w porównaniu do 2008 r. (z wyłączeniem zatrudnienia w szkołach polskich za granicą), przedstawiono w załączniku nr 3 do Informacji¹⁴.

W 2009 r. przeciętne zatrudnienie ogółem w państwowych jednostkach budżetowych w cz. 30 wyniosło 1.193 osoby, z tego w działalności podstawowej - 1.110 osób, a na stanowiskach nauczycieli – 83 osoby.

Przeciętne zatrudnienie w MEN w 2009 r. wyniosło 361 osób i wzrosło w stosunku do roku poprzedniego o 68 osób. Na koniec 2009 r. w MEN zatrudniano 368 osób, tj. 90,6% stanu planowanego na 406 etatów.

W 2009 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w działalności podstawowej państwowych jednostek budżetowych w cz. 30 wyniosło 5.210 zł miesięcznie i było wyższe w stosunku do 2008 r. o 10,3%. Przeciętne wynagrodzenie pracowników MEN, klasyfikowane w dz. 750 *Administracja publiczna*, w 2009 r. wyniosło 6.578 zł i było wyższe w stosunku do roku poprzedniego o 11,5%. Przeciętne wynagrodzenie nauczycieli zatrudnionych w placówkach prowadzonych przez Ministra Edukacji Narodowej (poza szkołami polskimi za granicą) w 2009 r. wyniosło 4.551 zł i było wyższe w stosunku do roku poprzedniego o 6,7%.

Wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe w MEN w okresie od marca do grudnia 2009 r. zostały ograniczone do poziomu wynagrodzeń z grudnia 2008 r., zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 lutego 2009 r. o zmianie ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe oraz ustawy

---

¹⁴ Dla zachowania porównywalności danych w latach 2008 i 2009 w zestawieniu nie uwzględniono zatrudnienia i wynagrodzeń klasyfikowanych w rozdziale 80135 *Szkolnictwo polskie za granicą*. Dane w sprawozdaniach Rb-70 za 2008 r. nie obejmowały rozdziału 80135.

o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych innych ustaw¹⁵. Osobom tym nie były wypłacane nagrody z zakładowego funduszu nagród.

Ustalony ustawą budżetową na 2009 r. limit wydatków na wynagrodzenia w cz. 30 budżetu państwa, uwzględniając dokonane zwiększenia wydatków z rezerw celowych i przeniesienia z cz. 29 *Obrona narodowa*, nie został przekroczony.

W 2009 r. w cz. 30 budżetu państwa zaplanowano (po zmianach) wydatki majątkowe w kwocie 4.478,6 tys. zł (poza wydatkami majątkowymi realizowanymi w ramach projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej). Planowane wydatki wykonano w kwocie 4.469,5 tys. zł, tj. w 94%, z tego na wydatki inwestycyjne jednostek budżetowych (§ 6050) wykorzystano kwotę 1.238,6 tys. zł, a na zakupy inwestycyjne jednostek budżetowych (§ 6060) – kwotę 3.230,9 tys. zł. Ze środków tych zrealizowano następujące zadania:

- w MEN dokonano zakupów inwestycyjnych na kwotę 1.650,5 tys. zł (wydatki klasyfikowane w rozdz. 75001 *Urzędy naczelnych i centralnych organów administracji rządowej*), obejmujących m. in. zakup sprzętu informatycznego, zakup zintegrowanego systemu informatycznego do ewidencji finansowo-księgowej, kadrowo-płacowej i magazynowej, modernizację systemu kontroli dostępu do siedziby MEN i wybranych pomieszczeń wraz z monitorowaniem czasu pracy pracowników, zakup kabiny sanitarnej dla palących papierosy, zakup trzech samochodów osobowych i zakup urządzeń klimatyzacyjnych;
- w dwóch jednostkach podległych zrealizowano wydatki na inwestycje w kwocie łącznej 1.238,6 tys. zł (klasyfikowane w rozdz. 80145 *Komisje egzaminacyjne*), obejmujące przeprowadzenie prac adaptacyjnych w siedzibach tych jednostek;
- w 10 jednostkach podległych poniesiono wydatki na zakupy inwestycyjne w kwocie łącznej 1.580,4 tys. zł (klasyfikowane w rozdz. 80143 *Jednostki pomocnicze szkolnictwa* – w kwocie 1.114,1 tys. zł i rozdz. 80143 *Komisje egzaminacyjne* – w kwocie 466,3 tys. zł), obejmujące głównie zakup sprzętu i oprogramowania komputerowego.

W wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej po kontroli wykonania budżetu państwa w cz. 30 w 2008 r. Najwyższa Izba Kontroli

---

¹⁵ Dz. U. Nr 33, poz. 254.

wnioskowała m. in. o zapewnienie rzetelnego planowania wydatków budżetowych na inwestycje.

Wniosek ten został uwzględniony w przygotowaniu zadań inwestycyjnych finansowanych z budżetu państwa w 2009 r., m. in. poprzez przedstawienie do akceptacji Sekretarza Stanu programów inwestycyjnych w dwóch jednostkach podległych.

Dotacje budżetowe

W 2009 r. z cz. 30 budżetu państwa udzielano dotacji przedmiotowych, podmiotowych, celowych i rozwojowych. Badania kontrolne przeprowadzono w odniesieniu do udzielenia wybranych dotacji w kwocie ogółem 11.393,3 tys. zł. Stwierdzono zachowanie zasad ustalania poszczególnych rodzajów dotacji, przekazywanie środków dotacji w terminach wynikających z zawartych umów, egzekwowanie od zobowiązanych wymaganych rozliczeń wykorzystania dotacji i zwrotu niewykorzystanych środków.

W wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej po kontroli wykonania budżetu państwa w cz. 30 w 2008 r. Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje m. in. o udzielanie dotacji podmiotom spoza sektora finansów publicznych z zachowaniem trybu określonego w przepisach ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹⁶.

Wniosek ten został uwzględniony w procesie zlecania w 2009 r. zadań publicznych do realizacji organizacjom pozarządowym. W badanym zakresie nie stwierdzono przypadków naruszenia zasad określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Wydatki w układzie zadaniowym

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wprowadzenie w Ministerstwie rozwiązań służących praktycznemu wdrażaniu budżetu zadaniowego. Plan finansowy w cz. 30 budżetu państwa na 2009 r. został sporządzony w układzie zadaniowym, z wyróżnieniem funkcji państwa, zadań, podzadań i działań oraz celów i mierników ich realizacji. Wraz z następującymi w trakcie roku budżetowego zmianami w cz. 30 budżetu państwa aktualizowano odpowiednio sporządzony w układzie zadaniowym plan finansowy. W systemie ewidencji finansowo–księgowej w MEN wprowadzono odpowiednie funkcje

---

¹⁶ Dz. U. Nr 96, poz. 873, ze zm.

zapewniające ewidencję planu i wykonania wydatków na poziomie działań, z możliwością ich agregacji na poziomie podzadań, zadań i funkcji. W ocenie Najwyższej Izby Kontroli zapewnia to przygotowanie w zakresie części 30 budżetu państwa rzetelnej informacji o wykonaniu w 2009 r. wydatków w układzie zadaniowym, wymaganej w rocznym sprawozdaniu Rady Ministrów z wykonania ustawy budżetowej na podstawie art. 182 ust. 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁷.

Do kontroli wybrano dwa podzadania, tj.: podzadanie 3.1.4. *Uczeń zdolny* w ramach zadania 3.1. *Podnoszenie poziomu jakości kształcenia i kadr* i funkcji 3. *Działalność edukacyjna, wychowawcza i opiekuńcza* oraz podzadanie 3.2.1. *Dostępność kształcenia* w ramach zadania 3.2. *Zapewnienie powszechności kształcenia* i tej samej funkcji.

Dla monitorowania osiągania celów ww. podzadań przyjęto mierniki odpowiednio: *liczbę uczniów uczestniczących w olimpiadach, konkursach i turniejach* oraz *liczbę zakupionych podręczników dla uczniów mniejszości narodowej*. Na 2009 r. zaplanowano poziom ww. mierników odpowiednio 261.295 uczniów i 30 tytułów podręczników, a osiągnięto 235.707 uczniów i 14 tytułów podręczników. Nie osiągnięcie planowanego poziomu mierników wiązało się z wykonaniem niższych od zakładanych wydatków na objęte tymi miernikami działania.

Inne ustalenia kontroli

1. Na realizowane w 2009 r. zadania w ramach planu wydatków niewygasających z upływem 2008 r. w części 30 budżetu państwa wykorzystano 7.155,1 tys. zł, tj. 52,8% zaplanowanej kwoty 13.539,2 tys. zł. Wydatki poniesiono na zadania przewidziane w planie wydatków niewygasających, z zachowaniem dopuszczalnego terminu wykorzystania środków. Niewykorzystanie środków dotyczyło zadań finansowanych w ramach POKL, realizowanych przez MEN oraz Centralną Komisję Egzaminacyjną.
2. Przebieg realizacji budżetu państwa w cz. 30 był przedmiotem okresowych (kwartalnych) ocen, sporządzanych w formie opisowej przez Departament Ekonomiczny MEN, przedstawianych do wiadomości Ministrowi Edukacji Narodowej. Okresowe oceny prowadzono również w odniesieniu do realizacji planu wydatków budżetowych w układzie zadaniowym.

---

¹⁷ Dz. U. Nr 157, poz. 1240, ze zm.

Gospodarka finansowa jednostek podległych była przedmiotem kontroli prowadzonych przez Biuro Kontroli i Audytu MEN. W 2009 r. przeprowadzono 25 kontroli w jednostkach podległych, ujmując w nich m. in. zagadnienia związane z gospodarką finansową.

Ustalenia innych kontroli

Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła w III i IV kwartale 2009 r. w czterech jednostkach samorządu terytorialnego kontrole doraźne w zakresie organizacji i finansowania wybranych zadań oświatowych (R/09/005)¹⁸. Celem kontroli była ocena prawidłowości planowania i wykorzystania środków publicznych przeznaczonych na finansowanie wynagrodzeń dla nauczycieli i doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz organizacji dodatkowych i nadobowiązkowych zajęć edukacyjnych dla uczniów. Kontrolą objęto lata 2008 - 2009 (do 31 sierpnia).

NIK pozytywnie oceniła zapewnienie prowadzonym przez kontrolowane gminy szkołom i przedszkolom środków finansowych na prowadzenie bieżącej działalności, z uwzględnieniem finansowania dodatkowych i nadobowiązkowych zajęć edukacyjnych dla uczniów. W 2008 r. średnioroczne wynagrodzenie nauczycieli poszczególnych stopni awansu zawodowego ukształtowało się na poziomie wymaganym przepisami art. 30 ust. 3 ustawy Karta Nauczyciela. W budżecie na 2009 r. kontrolowane gminy założyły wprowadzenie dwóch etapów podwyżki wynagrodzeń dla nauczycieli oraz możliwość wypłaty nauczycielom dodatku uzupełniającego w przypadku nieosiągnięcia wymaganego średniorocznego poziomu wynagrodzeń, stosownie do przepisów art. 30a ust. 3 ustawy Karta Nauczyciela.

Zastrzeżenia NIK dotyczyły finansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli. W dwóch gminach na doskonalenie zawodowe nauczycieli przeznaczono mniej niż 1% planowanych rocznych środków na wynagrodzenia osobowe nauczycieli, określonych przepisami art. 70a ust. 1 ustawy Karty Nauczyciela, przy czym w jednej gminie zaplanowano środki na ten cel na 2008 r. i 2009 r. w zaniżonej wysokości, a w drugiej – prawidłowo zaplanowane środki na 2008 r. nie zostały w pełni wykorzystane.

---

¹⁸ Kontrole przeprowadzono w gminach: Piaseczno, Józefów, Sulejówek i Wołomin.

4. Wykonanie planów finansowych dochodów własnych

Dochody własne jednostek budżetowych w cz. 30 wyniosły w 2009 r. ogółem 13.344,6 tys. zł (przy stanie planowanym w kwocie 10.329,9 tys. zł), z tego: stan środków pieniężnych na początek roku – 3.161,1 tys. zł, wpływy na rachunki dochodów własnych uzyskane w trakcie roku budżetowego – 10.183,5 tys. zł. Ze środków tych wykonano w 2009 r. wydatki w kwocie 8.816,4 tys. zł. Z tytułu nadwyżki środków obrotowych na rachunkach dochodów własnych dokonano wpłaty do budżetu w kwocie łącznie 2.522,6 tys. zł.

MEN uzyskiwało dochody własne ze źródeł określonych w art. 22a ust. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁹, tj. opłat wnoszonych przez wydawców podręczników szkolnych, ubiegających się o wpis podręcznika na listę dopuszczonych do użytku szkolnego. Planowane w 2009 r. dochody własne w kwocie ogółem 2.992,7 tys. zł zrealizowano w kwocie 3.201,1 tys. zł, z tego: stan środków pieniężnych na początek roku – 352,8 tys. zł, wpływy na rachunek dochodów własnych uzyskane w trakcie roku budżetowego – 2.848,3 tys. zł. Ze środków tych wykonano w 2009 r. wydatki w kwocie 2.725,6 tys. zł, obejmujące:

- wynagrodzenia bezosobowe (§ 4170) – 2.704 tys. zł (99,2%),
- odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu pozostałych podatków i opłat (§ 4570) – 14,9 tys. zł (0,6%),
- wydatki na zakup materiałów i wyposażenia, materiałów eksploatacyjnych do sprzętu drukarskiego i urządzeń kserograficznych, zakup akcesoriów komputerowych oraz zakup usług (§ 4210, 4740, 4750, 4300) – 6,7 tys. zł (0,2%).

---

¹⁹ Dz. U z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.

5. Informacje dodatkowe o przeprowadzonej kontroli

Protokół

Protokół z kontroli przeprowadzonej w Ministerstwie w zakresie wykonania budżetu państwa w 2009 r. w części 30 *Oświata i wychowanie* został podpisany przez Ministra Edukacji Narodowej w dniu 22 kwietnia 2010 r., po uprzednim złożeniu zastrzeżeń w trybie art. 55 ust. 1 ustawy o NIK. Zastrzeżenia zostały uwzględnione przez kontrolerów.

W trybie art. 59 ust. 2 ustawy o NIK, Minister Edukacji Narodowej przedstawił dodatkowe wyjaśnienia w sprawie przyczyn i okoliczności powstania nieprawidłowości opisanych w protokole kontroli. Dotyczyły one rozliczenia dotacji celowej udzielonej Uniwersytetowi Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy na zapewnienie kształcenia dzieciom personelu Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO oraz refundacji z budżetu państwa wydatków jednostek samorządu terytorialnego na gratyfikacje pieniężne dla nauczycieli uzyskujących tytuł honorowy profesora oświaty.

Wystąpienie pokontrolne

W wystąpieniu pokontrolnym (KNO-4100-06-01/2010 z dnia 6 maja 2010 r.), skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej, Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje o:

- 1) stosowanie przepisów o zamówieniach publicznych przy zlecaniu dostaw, usług i robót budowlanych gospodarstwom pomocniczym samorządowych jednostek budżetowych,
- 2) zaprzestanie finansowania z cz. 30 budżetu państwa gratyfikacji wypłacanych nauczycielom, którzy uzyskali tytuł honorowy profesora oświaty,
- 3) dokonywanie zapisów w ewidencji księgowej na podstawie dowodów księgowych opatrzonych dekretacją sprawdzoną i potwierdzoną podpisem przez osobę odpowiedzialną.

Minister Edukacji Narodowej zgłosiła zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego w trybie art. 60 ust. 1 i 2 ustawy o NIK. Kolegium NIK, uchwałą z dnia 26 maja 2010 r., uwzględniło zgłoszone zastrzeżenia w części odnoszącej się do oceny nielegalności zaniżenia wydatków na nagrody dla nauczycieli i na zadania w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli, a oddaliło w części odnoszącej się do oceny niezgodnego z prawem ponoszenia wydatków na refundację jednostkom samorządu terytorialnego

wypłat gratyfikacji pieniężnych dla nauczycieli uzyskujących tytuł honorowy profesora oświaty.

Na podstawie ustaleń przeprowadzonej kontroli, działając na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o NIK, Najwyższa Izba Kontroli przygotowuje zawiadomienia do właściwych organów orzekających o stwierdzonych czynach naruszenia dyscypliny finansów publicznych, dotyczące udzielania dwóch zamówień publicznych bez zastosowania przepisów o zamówieniach publicznych oraz nieupoważnionego finansowania z budżetu państwa wydatków na gratyfikacje dla nauczycieli szkół samorządowych uzyskujących tytuł honorowy profesora oświaty.

Finansowe rezultaty kontroli

Finansowym rezultatem przeprowadzonej kontroli jest stwierdzenie wydatkowania z naruszeniem prawa kwoty ogółem 657,6 tys. zł.

W przypadkach wskazanych jako naruszenie dyscypliny finansów publicznych stwierdzono łącznie trzy czyny stanowiące naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

[str. 15-16]

Dochody budżetowe

L.p.	Wyszczególnienie*	2008 r.	2009 r.		5 : 3	5 : 4
		Wykonia- nie	Ustawa	Wyko- nanie		
		tys. zł				
1	2	3	4	5	6	7
	Cz. 30 - Oświata i wychowanie ogółem	6 665.3	4 657.0	8 048.5	120.8	172.8
1	Dz. 750 - Administracja publiczna	128.6	200.0	1 215.3	945.0	607.7
1.1	Rozdz. 75001 - Urzędy naczelnych i centralnych organów administracji rządowej	124.5	200.0	1 215.3	976.1	607.7
1.1.1	§ 0580 - Grzywny i inne kary pieniężne	0.5	15.0	21.5	4300.0	143.3
1.1.2	§ 0750 - Dochody z najmu i dzierżawy	31.6	17.0	988.4	3127.8	5814.1
1.1.4	§ 0870 - Wpływy ze sprzedaży składników mająt.	5.0	2.0	23.7	474.0	1185.0
1.1.4	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	86.4	164.0	179.6	207.9	109.5
2	Dz. 801 - Oświata i wychowanie	5 772.7	4 283.0	6 600.2	114.3	154.1
2.1	Rozdz. 80135 - Szkolnictwo polskie za granicą	30.3	73.0	83.7	276.2	114.7
2.1.1	§ 0900 - Odsetki od dotacji wykorzystanych niezgodnie z przeznaczn. lub pobranych w nadm. wys.	x	17.0	16.6	x	97.6
2.1.2	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	29.7	56.0	67.0	225.6	119.6
2.2	Rozdz. 80143 - Jednostki pomocnicze szkolnictwa	6.9	3.0	71.0	1029.0	2366.7
2.2.1	§ 0580 - Grzywny i inne kary pieniężne	x	0.0	62.1	x	x
2.3	Rozdz. 80145 - Komisje egzaminacyjne	1 686.5	1 214.0	2 435.9	144.4	200.7
2.3.1	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	23.0	29.0	48.5	210.9	167.2
2.3.2	§ 2400 - Wpływy do budżetu nadwyżki doch. własn.	1 659.5	1 185.0	2 387.4	143.9	201.5
2.4	Rozdz. 80146 - Doksztalcanie i dosk. nauczycieli	469.6	395.0	640.1	136.3	162.1
2.4.1	§ 0750 - Dochody z najmu i dzierżawy	334.7	245.0	264.8	79.1	108.1
2.4.2	§ 0830 - Wpływy z usług	14.1	10.0	9.7	68.8	97.0
2.4.3	§ 0840 - Wpływy ze sprzedaży wyrobów	x	90.0	221.3	x	245.9
2.4.4	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	38.5	50.0	9.1	23.6	18.2
2.4.5	§ 2400 - Wpływy do budżetu nadwyżki doch. własn.	66.7	x	135.2	202.7	x
2.5	Rozdz. 80195 - Pozostała działalność	3 579.4	2 598.0	3 369.5	94.1	129.7
2.5.1	§ 0580 - Grzywny i kary pieniężne od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych	886.6	363.0	487.3	55.0	134.2
2.5.2	§ 0920 - Pozostałe odsetki	9.9	111.0	284.8	2876.8	256.6
2.5.3	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	9.8	2 063.0	2 532.8	25844.9	122.8
2.5.4	§ 2910 - Wpływy ze zwrotów dotacji	2 554.0	60.0	60.0	2.3	100.0
3	Dz. 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	661.7	162.0	220.8	33.4	136.3
3.1	Rozdz. 85412 - Kolonie i obozy oraz inne formy wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej ...	4.9	85.0	90.0	1836.7	105.9
3.1.1	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	x	82.0	85.8	x	104.6
3.2	Rozdz. 85413 - Kolonie i obozy dla młodzieży polonijnej w kraju	0.9	7.0	41.3	4588.9	590.0
3.2.1	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	x	7.0	37.0	x	528.6
3.3	Rozdz. 85420 - Młodzieżowe ośrodki wychowawcze	484.3	60.0	59.9	12.4	99.8
3.3.1	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	x	60.0	59.6	x	99.3
3.3.2	§ 2910 - Wpływy ze zwrotów dotacji	483.8	x	x	x	x
3.4	Rozdz. 85421 - Młodzieżowe ośrodki socjoterapii	171.6	10.0	29.6	17.2	296.0
3.4.1	§ 0970 - Wpływy z różnych dochodów	x	10.0	28.2	x	282.0
3.4.2	§ 2910 - Wpływy ze zwrotów dotacji	171.1	x	x	x	x
4	Dz. 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	102.3	12.0	12.2	11.9	101.7
4.1	Rozdz. - 92114 - Pozostałe instytucje kultury	102.3	12.0	12.2	11.9	101.7
4.1.1	§ 0920 - Pozostałe odsetki	8.3	12.0	12.2	147.0	101.7
4.1.2	§ 2910 - Wpływy ze zwrotów dotacji	94.0	x	x	x	x

* W tabeli wyszczególniono tylko te paragrafy dochodów, w których wykonanie przynajmniej w jednym z porównywanych okresów rocznych (2008 r. lub 2009 r.) wyniosło powyżej 10 tys. zł.

Załącznik nr 2

Wydatki budżetowe

L.p.	Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.			6 : 3	6 : 4	6: 5
		Wykona- nie	Ustawa	Budżet po zmianach	Wykonani e			
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Cz. 30 Oświata i wychowanie ogółem	862 962.0	441 267.0	638 295.2	584 706.4	67.8	132.5	91.6
1	Dz. 150 Przetwórstwo przem.	814.7	500.0	500.0	392.3	48.2	78.5	78.5
1.1	Rozdz. 15002 Wydawanie podręczników szkol. i akadem.	814.7	500	500.0	392.3	48.2	78.5	78.5
2	Dz.750 Administracja publicz.	38 439.9	47 349.0	47 533.1	45 404.0	118.1	95.9	95.5
2.1	Rozdz. 75001 Urzędy naczelnych i centr. org. adm. rząd.	38 439.9	47 349.0	47 533.1	45 404.0	118.1	95.9	95.5
3	Dz. 752 Obrona narodowa	9.8	5.0	5.0	5.0	51.0	100.0	100.0
3.1	Rozdział 75212 Pozostałe wydatki obronne	9.8	5.0	5.0	5.0	51.0	100.0	100.0
4	Dz. 754 Bezpieczeństwo publ. i ochrona przeciwpożarowa	199.4	54.0	54.0	49.7	24.9	92.0	92.0
4.1	Rozdz. 75421 Zarządzanie kryzysowe	199.4	54.0	54.0	49.7	24.9	92.0	92.0
5	Dz. 801 Oświata i wychowanie	807 560.8	387 564.0	578 608.1	527 798.8	65.4	136.2	91.2
5.1	Rozdz. 80135 Szkolnictwo polskie za granicą	31 955.8	37 523.0	39 074.8	36 978.3	115.7	98.5	94.6
5.2	Rozdz. 80143 Jednostki pomocnicze szkolnictwa	5 509.9	7 024.0	7 118.6	6 981.8	126.7	99.4	98.1
5.3	Rozdz. 80145 Komisje egzaminacyjne	197 267.2	208 239.0	224 831.9	215 478.5	109.2	103.5	95.8
5.4	Rozdz. 80146 Dookształcanie i doskonalenie nauczycieli	46 747.9	22 944.0	31 546.7	24 548.2	52.5	107.0	77.8
5.5	Rozdz. 80195 Pozostała działalność	526 080.0	111 834.0	276 036.1	243 812.0	46.3	218.0	88.3
6	Dz. 854 Edukacyjna opieka wychowawcza	13 850.1	2 900.0	8 600.0	8 342.8	60.2	287.7	97.0
6.1	Rozdz. 85412 Kolonie i obozy oraz inne formy wypoczynku	5 648.3	940.0	940.0	823.2	14.6	87.6	87.6
6.2	Rozdz. 85413 Kolonie i obozy dla młodzieży polonijnej	2 035.1	1 000.0	1 000.0	999.2	49.1	99.9	99.9
6.3	Rozdz. 85415 Pomoc materialna dla uczniów	1 173.9	960.0	960.0	960.0	81.8	100.0	100.0
6.4	Rozdz. 85420 Młodzieżowe ośrodki wychowawcze	2 797.6	0.0	5 700.0	5 560.4	198.8	x	97.6
6.5	Rozdz. 85421 Młodzieżowe ośrodki socjoterapii	2 195.2	0.0	0.0	0.0	x	x	x
7	Dz. 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 087.3	2895.0	2995	2 713.8	130.0	93.7	90.6
7.1	Rozdz. 92114 Pozostałe instytucje kultury	2 087.3	2895.0	2 995.0	2 713.8	130.0	93.7	90.6

Zatrudnienie i wynagrodzenia

L.p.	Wyszczególnienie*	Wykonanie 2008 r.			Wykonanie 2009 r.			8 : 5
		Prze- ciętne zatrud. wg Rb-70	Wynagro- dzenia ogółem wg Rb-70	Prze- ciętne miesięcz. wynagr. brutto na 1 pełnozatr.	Prze- ciętne zatrud. wg Rb-70	Wynagro- dzenia ogółem wg Rb-70	Prze- ciętne miesięcz. wynagr. brutto na 1 pełnozatr.	
		osób	tys. zł	zł	osób	tys. zł	zł	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	Rodzaj zadania: A - podstawowa działalność jednostki (bez nauczycieli)							
	Cz. 30 <i>Oświata i wychowanie</i> ogółem, w tym:	1 040	58 961.9	4 725	1 110	69 399.3	5 210	110.3
	01-osoby nie objęte systemem mnożnikowym	754	38 698.7	4 277	784	43 070.2	4 578	107.0
	02-osoby zajmujące kierownicze stanowiska	6	861.7	11 968	5	773.6	12 893	107.7
	03-członkowie korpusu służby cywilnej	257	16 262.2	5 273	312	24 193.5	6 462	122.5
	10-żołnierze i funkcjonariusze	3	297.5	8 264	3	324.5	9 014	109.1
	16-osoby zajmujące wysokie stanowiska państwowe	20	2 841.8	11 841	6	1 038	14 410	x
I.1.	Dz. 750 <i>Administracja publ.</i>	293	20 742.5	5 899	361	28 495.1	6 578	111.5
I.1.1	Rozdz. 75001 <i>Urzędy naczel. i centr. organów administr.</i>	293	20 742.5	5 899	361	28 495.1	6 578	111.5
	01-osoby nie objęte systemem mnożnikowym	7	479.3	5 706	35	2 166.0	5 157	90.4
	02-osoby zajmujące kierownicze stanowiska	6	861.7	11 968	5	773.6	12 893	107.7
	03-członkowie korpusu służby cywilnej	257	16 262.2	5 273	312	24 193.5	6 462	122.5
	10-żołnierze i funkcjonariusze	3	297.5	8 264	3	324.5	9 014	109.1
	16-osoby zajmujące wysokie stanowiska państwowe	20	2 841.8	11 841	6	1 037.5	14 410	x
I.2	Dz.801 <i>Oświata i wychowanie</i>	747	38 219.4	4 264	749	40 904.2	4 551	106.7
I.2.1	Rozdz. 80143 <i>Jednostki pomocnicze szkolnictwa</i>	45	2 904.3	5 378	45	3 087.9	5 718	106.3
	01-osoby nie objęte systemem mnożnikowym	45	2 904.3	5 378	45	3 087.9	5 718	106.3
I.2.2	Rozdz. 80145 <i>Komisje egzaminacyjne</i>	575	30 519.0	4 423	583	33 014.5	4 719	106.7
	01-osoby nie objęte systemem mnożnikowym	575	30 519.0	4 423	583	33 014.5	4 719	106.7
I.2.3	Rozdz. 80146 <i>Dokształcanie i doskonalenie nauczycieli</i>	127	4 796.1	3 147	121	4 801.8	3 307	105.1
	01-osoby nie objęte systemem mnożnikowym	127	4 796.1	3 147	121	4 801.8	3 307	105.1
II.	Rodzaj zadania: N - nauczyciele zatrudnieni w szkołach i placówkach prowadzonych przez organy administracji rządowej (nie objęci ustawą o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej)							
II.1.	Dz.801 <i>Oświata i wychowanie</i> ogółem, w tym:	85	4 506.3	4 418	83	4 721.0	4 740	107.3
II.1.1	Rozdz. 80143 <i>Jednostki pomocnicze szkolnictwa</i>	8	335.5	3 495	7	325.9	3 880	111.0
	01-osoby nie objęte systemem mnożnikowym	8	335.5	3 495	7	325.9	3 880	111.0
II.1.2	Rozdz. 80146 <i>Dokształcanie i doskonalenie nauczycieli</i>	77	4 170.8	4 514	76	4 395.1	4 819	106.8
	01-osoby nie objęte systemem mnożnikowym	77	4 170.8	4 514	76	4 395.1	4 819	106.8

* Dane wykazane w statusie 3 i 16 za lata 2008 i 2009 są nieporównywalne z uwagi na likwidację statusu 16 poprzez utworzenie wyższych stanowisk w służbie cywilnej, które obejmują dawny status 16.

Załącznik nr 4**Kalkulacja oceny końcowej części 30 *Oświata i wychowanie***

Oceny wykonania budżetu części 30 *Oświata i wychowanie* dokonano stosując kryteria oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w „Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2009 roku”²⁰.

Dochody : 8.048,5 tys. zł

Wydatki : 584.706,4 tys. zł

Łączna kwota G (dochody + wydatki): 592.754,9 tys. zł

Waga wydatków w łącznej kwocie: $Ww = W : G = 0,9864$

Waga dochodów w łącznej kwocie $Wd = D : G = 0,0136$

Nieprawidłowości w dochodach: 0 zł

Ocena cząstkowa dochodów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach: 657,6 tys. zł, tj. 0,1% wydatków ogółem w cz. 30 budżetu państwa.

Ocena cząstkowa wydatków: pozytywna (5).

Wynik końcowy $Wk (0,0136 \times 5 + 0,9864 \times 5 = 5)$: ocena pozytywna.

---

²⁰ Por.: http://bip.nik.gov.pl/pl/bip/metodyka_kontroli/px_kryteria_oc_wyk_budz_2010.pdf

Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Komisja Finansów Publicznych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
6. Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
7. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
8. Minister Finansów
9. Minister Edukacji Narodowej
10. Minister Sprawiedliwości
11. Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
12. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego